

quidditatem quæ non est sua quidditas: est enim intellectus natus cognoscere quantumlibet quidditatem, in quantum est quidditas, cum intellectus proprium objectum sit quod quid est. Si autem illud quod primo per intellectum possibilem intelligitur; est aliquid habens quidditatem; possumus per intellectum possibilem abstrahere quidditatem illius primo intellecti; & si illa quidditas habeat quidditatem, possibile erit iterum abstrahere quidditatem illius quidditatis; & cum non sit procedere in infinitum, oportet quod stet alicubi. Potest igitur intellectus noster pervenire via resolutionis ad cognoscendam quidditatem substantiæ separatae non habentem aliam quidditatem. Talis autem est quidditas substantiæ separatae. Potest igitur intellectus noster per cognitionem quæ ex phantasmatis accipitur, pervenire ad intelligendas substantias separatas.

Procedit autem ad ostendendum idem per aliam similem viam. Ponit enim, quod intellectum unius rei, ut puta equi, apud me, & apud te multiplicatur solum per multiplicationem specierum spiritualium, quæ sunt diversæ in me, & in te. Oportet igitur quod intellectum, quod non sustentatur in aliqua huiusmodi specie, sit idem apud te, & apud me. Sed quidditas intellecti quam intellectus noster natus est abstrahere, ut probatum est, non habet aliquam speciem spiritualem, & individualem; cum quidditas intellecti non sit quidditas individui neque spiritualis, neque corporalis; cum intellectum, in quantum est huiusmodi, sit universale. Intellectus igitur noster natus est intelligere quidditatem, cujus intellectus est unus apud omnes. Talis autem est quidditas substantiæ separatae. Est igitur intellectus noster natus cognoscere substantiam separata.

Si autem diligenter consideretur, via ista frivola invenitur. Cum enim intellectum in quantum huiusmodi sit universale, oportet quod quidditas intellecti sit quidditas alicujus universalis, scilicet generis, vel speciei. Quidditas autem generis, vel speciei horum sensibilium, cujus cognitionem intellectivam per phantasmata accipimus, comprehendit in se materiam, & formam. Est igitur omnino dissimilis quidditati substantiæ separatae, quæ est simplex, & immaterialis. Non est igitur possibile quod per hoc quod intelligitur quidditas rei sensibilis per phantasmata, intelligatur quidditas substantiæ separatae.

Præterea. Non est ejusdem rationis forma quæ secundum se non potest separari ab aliquo subjecto, eum illa quæ separatur secundum esse à tali subjecto, licet utraque secundum considerationem accipiatur absque tali subjecto: non enim est eadem ratio magnitudinis, & substantiæ separatae; nisi ponamus magnitudines separatas medias inter species & sensibilia, sicut aliqui Platonici posuerunt. Quidditas autem generis, vel speciei rerum sensibilium non potest separari secundum esse ab hac individuali materia; nisi forte secundum Platonicos ponamus rerum species separatas: quod est ab Aristotele I. Metaphys. text. com. 11. 17. & seq. improbatum. Est igitur omnino dissimilis quidditas prædicta à substantiis separatis, quæ nullo modo sunt in materia. Non igitur per hoc quod hæc quidditates intelliguntur, substantiæ separatae intelligi possunt.

Adhuc. Si quidditas substantiæ separatae detur esse ejusdem rationis cum quidditate generis, vel speciei istorum sensibilium, non poterit dici, quod sit ejusdem rationis secundum speciem; nisi dicamus,

(1) Al. pervenire.

quod species horum sensibilium sint ipsæ substantiæ separatae, sicut Platonici posuerunt. Remanet igitur quod non erunt ejusdem rationis nisi quantum ad rationem quidditatis, in quantum est quidditas. Hæc autem est ratio communis, generis scilicet, & speciei, & substantiæ. Non igitur per has quidditates de substantiis separatis aliquid intelligi poterit, nisi remotionem genus ipsarum. Cognitio autem genere, non propter hoc cognoscitur species nisi in potentia. Non poterit igitur intelligi substantia separata per intellectum harum quidditarum.

Amplius. Major est distantia substantiæ separatae à sensibilibus, quam unius sensibilis ab alio. Sed intelligere quidditatem unius sensibilis non sufficit ad intelligendam quidditatem alterius sensibilis: cæcus enim natus per hoc quod intelligit quidditatem soni, nullo modo potest pervenire ad intelligendam quidditatem coloris. Multo igitur minus per hoc quod intelligat quis quidditatem sensibilis substantiæ, poterit intelligere quidditatem substantiæ separatae.

Item. Si etiam ponamus, quod substantiæ separatae orbis moveant, ex quorum motibus causantur formæ sensibilium, hic modus cognitionis substantiæ separatae ex sensibilibus non sufficit ad sciendam quidditatem ipsarum: nam per effectum scitur causa vel ratione similitudinis quæ est inter effectum & causam, vel in quantum effectus demonstrat virtutem causæ. Ratione autem similitudinis ex effectu non poterit sciri de causa quid est, nisi sit agens unius speciei: sic autem non se habent substantiæ separatae ad sensibilia. Ratione autem virtutis hoc etiam non potest esse, nisi quando effectus adæquat virtutem causæ: tunc enim per effectum tota virtutis causæ cognoscitur; virtus autem rei demonstrat substantiam ipsius. Hoc autem in proposito dici non potest: nam virtutes substantiarum separatarum excedunt effectus sensibiles omnes, quos intellectu comprehendimus, sicut virtus universalis effectum particularem. Non est igitur possibile quod per sensibilia intellectum devenire possimus ad intelligendum substantias separatas.

Adhuc. Omnia intelligibilia in quorum cognitionem devenimus per inquisitionem, & studium, ad aliquam scientiarum speculatarum pertinent. Si igitur per hoc quod intelligimus naturas, & quidditates istorum sensibilium, pervenimus ad intelligendas substantias separatas, oportet quod intelligere substantias separatas contingat per aliquam scientiarum speculatarum. Hoc autem non videmus: non est enim aliqua speculativa scientia quæ doceat de aliqua substantiarum separatarum quid est, sed solum quia sunt. Non est igitur possibile quod per hoc quod intelligimus naturas sensibilium, perveniamus ad intelligendas substantias separatas.

Si autem dicatur, quod est possibile esse aliquam talem scientiam speculativam, quamvis adhuc non sit inventa; hoc nihil est. Quia non est possibile per aliqua principia nobis nota ad intelligendas substantias prædictas devenire: omnia enim propria principia cujuscumque scientiæ dependent ex principiis primis indemonstrabilibus per se notis: quorum cognitionem à sensibilibus accipimus, ut patet in fine Posteriorum text. com. xvii. 1. II. Poster. Sensibilia autem non sufficienter ducunt in cognitionem rerum immaterialium, ut per superiores rationes est probatum. Non est ergo possibile aliquam scientiam esse per quam ad intelligendas substantias separatas (1) perveniri possit.

CAPUT XLII.

Quod non possumus in hac vita cognoscere substantias separatas, ut posuit Alexander.

Quia vero Alexander posuit (Paraph. de Anima Lib. I. c. de intellectu agente) quod intellectus sensibilis est generabilis, & corruptibilis, utpote quædam præparatio humanæ naturæ, consequens commixtionem elementorum, ut in secundo Libro c. xxi. habitum est; non est autem possibile ut talis virtus supra materialia eleveur: posuit, quod intellectus sensibilis noster numquam possit pervenire ad intelligendas substantias separatas; posuit tamen, quod nos secundum statum præsentis vite possumus substantias separatas intelligere: quod quidem ostendere nitebatur hoc modo. Unumquodque quando pervenerit ad complementum in sua generatione, & ad ultimam perfectionem suæ substantiæ, complebitur operatio propria sua, sive passio: sicut enim operatio substantiam sequitur, ita operationis perfectio perfectionem substantiæ, unde animal cum fuerit ex toto perfectum, poterit per se ambulare. Intellectus autem habitualis, qui nihil est aliud quam species intelligibiles factæ per intellectum agentem, existentes in intellectu possibili, operatio est duplex. Una ut faciat intellecta in potentia esse intellecta actu: quam habet ex parte intellectus agentis. Secunda est intelligere intellecta in actu. Hæc enim duo homo potest facere per habitum intellectualem. Quando igitur complebitur generatio intellectus in habitu, complebitur in ipso utraque præmissarum operationum. Semper autem accedit ad complementum suæ generationis, dum novas species intellectas acquirit; & sic necesse est quod quandoque generatio compleatur, nisi sit impedimentum, quia nulla generatio est ad infinitum tendens. Complebitur igitur quandoque utraque operationum intellectus in habitu per hoc quod omnia intellecta in potentia facit in actu (quod est complementum primæ operationis) & per hoc quod intelligit omnia intelligibilia separata, & non separata.

Quum autem intellectus sensibilis non possit intelligere substantias separatas, jam secundum ejus opinionem, ut dictum est, intendit quod intelligemus per intellectum in habitu substantias separatas, in quantum intellectus agens, qui ab ipso ponitur substantia separata, fiet forma intellectus in habitu, & in nobis ipsis; & ita quod per eum intelligemus, sicut nunc intelligimus per intellectum possibilem: & cum de virtute intellectus agentis sit facere omnia intellecta in actu quæ sunt intelligibilia, & etiam intelligere substantias separatas, in statu illo intelligemus omnes substantias separatas, & omnia intelligibilia non separata. Et secundum hoc per hanc cognitionem, quæ est ex phantasmatis, pervenimus in cognitionem substantiæ separatae, non quod ipsa phantasmata intellecta per ea sint medium aliquod ad cognoscendas substantias separatas, prout accidit in scientiis speculativis, sicut posuit opinio superior; sed in quantum species intelligibiles sunt quædam dispositiones in nobis ad talem formam, quæ est intellectus agens. Et hoc est primum in quo differunt hæc duæ opiniones. Unde quando intellectus in habitu fuerit perfectus per huiusmodi species intelligibiles in nobis factas ab intellectu agente, fiet ipse intellectus agens nobis forma, ut dictum est: & nominat ipsum intellectum adeptum, de quo dicunt Aristotelem dicere,

quod sit ab extrinseco. Et sic licet in scientiis speculativis non sit perfectio ultima humana, sicut superior ponebat opinio, per eas tamen homo disponitur ad ultimam perfectionem consequendam. Et hoc est secundum in quo differt secunda opinio à prima. Tertio autem differt per hoc quod secundum primam opinionem intelligere intellectum agentem est causa quod continuetur nobiscum; secundum vero hanc secundam opinionem est è converso: nam propter hoc quod nobiscum continuatur ut forma, intelligimus ipsum, & alias substantias separatas.

Hæc autem irrationabiliter dicuntur. Intellectus enim in habitu, sicut intellectus sensibilis, ponitur ab Alexandro esse generabilis, & corruptibilis; æternum autem non potest fieri forma generabilis, & corruptibilis secundum eum: propter hoc enim ponit intellectum possibilem, qui unitur nobis ut forma, esse generabilem, & corruptibilem; intellectum vero agentem, qui est incorruptibilis, esse substantiam separata. Cum igitur intellectus agens secundum Alexandrum ponatur esse quædam substantia separata æterna, impossibile erit quod intellectus agens fiat forma intellectus in habitu.

Præterea. Forma intellectus, in quantum est intellectus, est intelligibile, sicut forma sensus est sensibile: non enim recipit intellectus aliquid, per se loquendo, nisi intelligibiliter, sicut nec sensus nisi sensibiliter. Si igitur non potest intellectus agens esse intelligibile per intellectum in habitu, impossibile erit quod sit forma ejus.

Item. Intelligere aliqua tripliciter dicimus. Uno modo sicut intelligimus intellectu, qui est virtus à qua egreditur talis operatio: unde & ipse intellectus intelligere dicitur, & ipsum intelligere intellectus fit intelligere nostrum. Alio modo sicut specie intelligibili: qua quidem dicimus intelligere, non quasi ipsa intelligat, sed quia vis intellectiva perficitur per eam in actu, sicut vis visiva per speciem coloris. Tertio modo sicut medio, per cujus cognitionem devenimus in cognitionem alterius. Si igitur homo quandoque per intellectum agentem intelligat substantias separatas, oportet aliquo modo dictionum hoc dici. Non autem dicitur hoc modo tertio: quia non concedit Alexander, quod intelligat intellectum agentem vel intellectus sensibilis, vel intellectus in habitu. Nec etiam secundo modo: quia intelligere per speciem intelligibilem attribuitur virtuti intellectivæ, cujus illa species intelligibilis est forma. Nec autem concedit Alexander quod intellectus sensibilis, vel intellectus in habitu intelligat substantias separatas: unde non potest esse quod sic intelligamus substantias separatas per intellectum agentem, sicut intelligimus aliqua per speciem intelligibilem. Si autem sicut per virtutem intellectivam, oportet quod ipsum intelligere intellectus agentis sit intelligere hominis. Hoc autem esse non potest, nisi ex substantia intellectus agentis, & substantia hominis fiat unum secundum esse: impossibile est enim, si sint duæ substantiæ secundum esse diversæ, quod operatio unius sit operatio alterius. Erit igitur intellectus agens unum secundum esse cum homine. Non autem secundum esse accidentale: quia jam non esset intellectus agens substantia, sed accidens: sicut enim ex colore & corpore fit unum secundum esse accidentale. Relinquitur igitur quod intellectus agens sit cum homine unum, secundum esse substantiale. Erit igitur vel anima humana, vel pars ejus, & non aliqua substantia separata, sicut Alexander ponit. Non igitur secundum opi-

opinionem Alexandri potest poni, quod homo intelligat substantias separatas.

4. Amplius. Si intellectus agens quandoque fiet forma istius hominis, ita quod per ipsum intelligere possit; eadem ratione poterit fieri forma alterius hominis, per ipsum similiter intelligentis. Sequitur ergo quod duo homines simul per intellectum agentem intelligent sicut per formam suam. Hoc autem est ita quod ipsum intelligere intellectus agentis sit intelligere intelligentis per ipsum, ut jam dictum est. Erat ergo idem intelligere duorum intelligentium; quod est impossibile.

Ratio etiam sua frivola est omnino. Primo quidem quia quando perficitur generatio alicujus generis, oportet quod perficiatur sua operatio, sed tamen secundum modum sui generis; non autem secundum modum generis altioris: quum enim perficitur generatio aeris, habet generationem, & motum completum sursum, non tamen ut moveatur ad locum ignis, similiter autem cum compleitur generatio intellectus in habitu, complebitur ejus operatio, quæ est intelligere, secundum suum modum, non autem secundum modum quo intelligunt substantiæ separatae, ut scilicet intelligat substantias separatas. Unde ex generatione intellectus in habitu non potest concludi quod homo quandoque intelligat substantias separatas. Secundo quia ejusdem virtutis est complementum operationis cujus est operatio ipsa. Si igitur intelligere substantias separatas sit complementum operationis intellectus in habitu, sequitur quod intellectus in habitu intelligat quandoque substantias separatas; quod Alexander non ponit: sequeretur enim quod intelligere substantias separatas contingeret per scientias speculativas, quæ sub intellectu in habitu comprehenduntur. Tertio quia eorum quæ generari incipiunt, completur generatio in pluribus, cum omnes generationes rerum sint à causis determinatis, quæ consequuntur effectus suos vel semper, vel in majori parte. Si igitur ad completionem generationis sequitur etiam complementum operationis, oportet etiam quod operatio completa consequatur ea quæ generantur vel semper, vel in majori parte. Intelligere autem substantias separatas non consequuntur qui ad generationem intellectus in habitu student, neque in pluribus, neque semper; quinimo nullus professus est se ad hanc perfectionem pervenisse. Non est igitur complementum operationis intellectus in habitu intelligere substantias separatas.

C A P U T XLIII.

Quod non possumus intelligere in hac vita substantias separatas, sicut posuit Averroes.

Quia vero maxima difficultas est in opinione Alexandri ex hoc quod ponit intellectum possibilem in habitu totaliter corruptibilem; Averroes III. de Anima comment. xxxvi. faciliorem viam se existimavit ad invenisse ad ostendendum, quod quandoque intelligamus substantias separatas, ex hoc quod ponit intellectum possibilem incorruptibilem, & à nobis secundum esse separatum, sicut & intellectum agentem.

Ostendit enim primo, quod necesse est ponere quod intellectus agens se habeat ad principia naturaliter cognita à nobis vel sicut agens ad instrumentum, vel sicut forma ad materiam. Intellectus enim in habitu, quo intelligimus, non solum habet hanc actionem quæ est intelligere, sed etiam hanc quæ est

facere intellecta in actu: utrumque enim experimur in nostra potestate existere. Hoc autem quod est facere intellecta in actu, magis proprie notificat intellectum in habitu quam intelligere, quia prius est facere intellecta in actu quam intelligere: sunt enim quædam in nobis facta intellecta in actu naturaliter, non ex studio, aut ex nostra voluntate, sicut prima intelligibilia. Hoc autem facere intellecta in actu; non contingit per intellectum in habitu, per quem fiunt intellecta in actu ea quæ scimus ex studio; sed magis sunt initium intellectus in habitu: unde & habitus horum intelligibilium ab Aristotele in VI. Ethicor. cap. vii. intellectus dicitur. Fiunt autem intellecta in actu per solum intellectum agentem: per hoc autem sunt intellecta in actu alia quæ ex studio scimus. Facere igitur hæc consequentia intellecta in actu, est actio & intellectus in habitu quantum ad prima principia, & ipsius intellectus agentis. Una autem actio non est duorum, nisi unum eorum comparetur ad alterum sicut agens ad instrumentum, vel sicut forma ad materiam. Oportet igitur quod intellectus agens comparetur ad prima principia intellectus in habitu vel sicut agens ad instrumentum, vel sicut forma ad materiam. Quod quidem qualiter possit esse, sic ostendit. Intellectus possibilis, cum sit secundum ejus positionem quædam substantia separata, intelligit intellectum agentem, & alias substantias separatas, & etiam prima intellecta speculativa. Est igitur subjectum utrorumque. Quæcumque autem conveniunt in uno subjecto, alterum eorum est sicut forma alterius; sicut cum color, & lux sint in diaphano sicut in subjecto, oportet quod alterum, scilicet lux, sit quasi forma alterius, scilicet coloris. Hoc autem necesse est quando habent ordinem ad invicem, non in his quæ per accidens conjunguntur in eodem subjecto, sicut albedo, & musica. Sunt autem intellecta speculativa, & intellectus agens ordinem ad invicem habentia; cum intellecta speculativa sint facta intellecta in actu per intellectum agentem. Habet se igitur intellectus agens ad intellecta speculativa quasi forma ad materiam. Oportet igitur quod cum intellecta speculativa sint nobis copulata per phantasmata, quæ sunt quasi quoddam subjectum ipsorum, etiam intellectus agens continetur nobiscum, in quantum est forma intellectuum speculativorum. Quando igitur intellecta speculativa sunt in nobis solum in potentia, intellectus agens continuatur nobiscum solum in potentia; quando autem aliqua intellecta speculativa insunt nobis in actu, & aliqua in potentia, continuatur nobis partim in actu, & partim in potentia: & tunc dicimus moveri ad continuationem prædictam: quia quanto plura intellecta in actu fuerint in nobis facta, perfectius intellectus agens continuatur in nobis. Hic autem perfectus motus ad continuationem fit per studium in scientiis speculativis, per quod verà intellecta acquirimus, & falsæ opiniones excluduntur, quæ sunt extra ordinem hujus motus, sicut monstruosa extra ordinem naturalis operationis. Unde & ad hunc perfectum juvant se homines; sicut juvant se invicem in scientiis speculativis. Quando ergo omnia intellecta in potentia fuerint in nobis facta in actu, tunc intellectus agens perfecte copulabitur nobis ut forma, & intelligemus per ipsum perfecte, sicut nunc perfecte intelligimus per intellectum in habitu. Unde quum ad intellectum agentem pertineat intelligere substantias separatas, intelligemus tunc substantias separatas, sicut nunc intelligimus intellecta speculativa; & hoc erit ultima hominis felicitas, in qua

homo erit sicut quidam Deus.

Hujus autem positionis destructio ex præmissis sufficienter apparet. Procedit enim ex suppositione multorum quæ in superioribus sunt improbata.

1. Primo quidem supra Lib. II. cap. lxx. ostensum est, quod intellectus possibilis non est aliqua substantia separata à nobis secundum esse: unde non oportebit quod sit subjectum substantiarum separatarum, præcipue cum Aristoteles dicat III. de Anima text. comm. xviii. quod intellectus possibilis est in quo est omnia fieri: unde videtur quod sit subjectum solum illorum quæ sunt facta intellecta.

2. Item. De intellectu agente etiam supra II. Lib. cap. lxxvi. lxxviii. ostensum est, quod non est aliqua substantia separata, sed pars animæ: cui Aristoteles III. de Anima text. comm. xviii. attribuit hanc operationem, scilicet facere intellecta in actu, quæ est in nostra potestate: unde non oportebit quod intelligere per intellectum agentem sit nobis causa quod possumus intelligere substantias separatas: alias semper intelligeremus eas.

3. Adhuc. Si intellectus agens est substantia separata, non copulatur nobiscum nisi per species factas intellectas in actu secundum ejus positionem, sicut nec intellectus possibilis; licet intellectus possibilis se habeat ad illas species, sicut materia ad formam; intellectus autem agens è converso sicut forma ad materiam. Species autem factæ intellectæ in actu copulantur nobis secundum ejus positionem per phantasmata, quæ ita se habent ad intellectum possibilem sicut colores ad visum, ad intellectum vero agentem sicut colores ad lucem, ut ex verbis Aristotelis in III. de Anima text. comm. xxx. & xviii. patet. Non autem lapidi, in quo est color, potest attribui neque actio visus, ut videat, neque actio Solis, ut illuminet. Ergo secundum positionem prædictam, homini non poterit attribui neque actio intellectus possibilis, ut intelligat substantias separatas, neque actio intellectus agentis, ut faciat intellecta in actu.

4. Amplius. Secundum positionem prædictam intellectus agens non ponitur continuari nobiscum ut forma, nisi per hoc quod est forma speculativorum intellectuum: quorum etiam ponitur forma per hoc quod eadem actio est intellectus agentis, & illorum intellectuum, scilicet facere intellecta in actu. Non igitur poterit esse forma nobis, nisi secundum quod communicant in actione ejus intellecta speculativa. Hæc autem non communicant in actione ejus, quæ est intelligere substantias separatas, quum sint species rerum sensibilium; nisi redeamus ad opinionem Avempæ, qui quidditates substantiarum separatarum posuit cognosci per ea quæ intelligimus de istis sensibilibus. Nullo igitur modo per viam prædictam poterimus intelligere substantias separatas.

5. Præterea. Intellectus agens secundum alium ordinem comparatur ad intellecta speculativa, quorum est factivus, & ad substantias separatas, quarum non est factivus, sed cognoscitivus tantum, secundum ejus positionem. Non igitur oportet, si copuletur nobis per hoc quod est factivus intellectuum speculativorum, quod copuletur nobis secundum quod est cognoscitivus substantiarum separatarum; sed in tali processu est deceptio manifeste secundum accidens.

6. Adhuc. Si per intellectum agentem cognoscimus substantias separatas, hoc non est in quantum intellectus agens est forma hujus vel illius intellectus speculativi, sed in quantum fit forma nobis, sicut enim per ipsum possumus intelligere. Fit autem for-

ma nobis etiam per prima intellecta speculativa, secundum quod ipse dicit. Ergo statim à principio homo potest per intellectum agentem intelligere substantias separatas.

Si autem dicatur, quod non fit nobis perfecte forma per quædam intellecta speculativa intellectus agens, ut per ipsam possimus intelligere substantias separatas; hoc non est, nisi quia ipsa intellecta speculativa non adæquant perfectionem intellectus agentis in intelligendo substantias separatas. Sed nec omnia intellecta speculativa simul accepta adæquant illam perfectionem intellectus agentis, secundum quod intelligit substantias separatas; quum omnia hæc non sint intelligibilia, nisi in quantum sunt facta intellecta, illa vero sunt intelligibilia secundum suam naturam. Non igitur per hoc quod omnia speculativa intelligibilia sciemus, oportebit quod ita perfecte intellectus agens fiat nobis forma, quod per ipsum intelligamus substantias separatas; vel si hoc non requiritur, oportebit dicere, quod intelligendo quodlibet intelligibile, intelligimus substantias separatas.

C A P U T XLIV.

Quod ultima felicitas hominis non consistit in cognitione substantiarum separatarum, qualem prædictæ opiniones fingunt.

NON est autem possibile felicitatem humanam in tali cognitione substantiarum separatarum ponere, sicut prædicti Philosophi posterint.

1. Vanum enim est quod est ad finem quem non potest consequi. Quum igitur finis hominis sit felicitas, in quam tendit naturale ipsius desiderium, non potest poni felicitas hominis in eo ad quod homo pervenire non potest: alioquin sequeretur quod homo esset in vanum, & naturale ejus desiderium esset inane; quod est impossibile. Quod autem intelligere substantias separatas homini sit impossibile secundum prædictas positiones, ex dictis est manifestum. Non est igitur in tali cognitione substantiarum separatarum felicitas hominis constituta.

2. Præterea. Ad hoc quod intellectus agens uniat ut forma, ita quod per ipsum intelligamus substantias separatas, requiritur quod generatio intellectus in habitu sit completa secundum Alexandrum (III. de Anima text. comm. xxxvi.) vel quod omnia intellecta speculativa sint facta in nobis in actu secundum Averroem: quæ duo in idem redeunt. Nam secundum hoc intellectus in habitu generatur in nobis secundum quod intellecta speculativa fiunt in nobis in actu. Omnes autem species rerum sensibilium sunt intellectæ in potentia. Ad hoc igitur quod intellectus agens copuletur alicui, oportet quod intelligat in actu per intellectum speculativum omnes naturas rerum sensibilium, & omnes virtutes, & operationes, & motus eorum: quod non est possibile alicui hominem scire per principia scientiarum speculativarum, per quas movemur ad continuationem intellectus agentis, ut ipsi dicunt; quum ex his quæ nostris sensibus subsunt, ex quibus sumuntur principia scientiarum speculativarum, non possit perveniri ad omnia prædicta cognoscenda. Est igitur impossibile quod aliquis homo ad illam continuationem perveniat per modum ab eis assignatum. Non est igitur possibile quod in tali continuatione sit hominis felicitas.

3. Adhuc. Dato quod talis continuatio hominis